

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԶՆԱՌԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ստորագրողի համար տարեկան 4 տոմար թղթով... Տեղագրողի համար տարեկան 2 տոմար թղթով...

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 21

1887 ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ 26

ՀՈՒՏԵՄԵՐ 14 (2. Տ.)

ՉՈՐԵՔԱԲԻ

Կը հրատարակի Վ. և Ն. Բ. Երևանում

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրությունը, եթե հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակի իրեն զրկուած գրություններն...

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԹԻՒՆ

Թշուառութիւնները մեզ չեն յուզեր... Զեյթունի Հայերի վիճակը... Սոքրոյի գիւղացիները...

ԹՇՈՒԱՌԱՊԻԹԻՒՆՆԵՐ ՄԵԶ ՁՆՆ ՅՈՒԶԵՐ

Հայաստանէն անդադար թշուառութեան լուրեր կը հասնին մեզ... Կը կարգանք զանոնք և ոչինչ չենք գտար...

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԹԻՒՆ

Երկու քննեցող օտեւորութիւնը գլխի Մարտի և Սեպտեմբրի

(Շաբ. 20րդ թիւին)

Սիկիլիա՝ Իտալիոյ գլխաւոր կիցնայ և Իտալիոյ հարաւային կողմէն մեծ կղզի է...

Այս համայնութիւնը անցած ատենին կարծես թէ նոր կեանք և նոր ուղի առնելով իւր գեղեցիկ տեսքին վրայ զմայլեցանք...

Բայց երկար չտեսնեց մեր այդ զմայլունը և նկատեցինք թէ Տրիւսանը իւր արագ ընթացքով ուղիւն նեղուցին դուրս կը հանէր մեզ...

Տրիւսանը՝ երկկայմ շողեմաւ մ'էր բաւական հարկւումէն քանակի, սայրուցը՝ սրամէտ, բոլոր շարժումները...

ների թշուառութիւնները չեն յուզեր մեզ... Կարծես թէ մեր ակնայններ վարժուած են ալ այդպիսի լուրերի և չեն ցնցուիր...

տեղով և դէպքեր շատ երկայնածիւղ ջրին մէջ, կարծես թէ արշաւի տկաւ մ'էր իւր փայլուն պղինձները և երեքտարեցործ դուռագները...

Շողեմաւն ունէր յառաջակայմ, յետադիր, վերի և կողմնակի առաջատու և կարող էր ըստ պահանջման ժամանակին յետահար հովի համար չորեքուսուր լաթ բանալ...

Իսկ Տրիւսանը երբ համայնութիւնը նեղուցին բերանը գալով՝ դուրս ելելու վրայ էր, հով մը հիւսիսային և արեւելեան կողմէն սկսաւ փչել և ծովուն երեսի ձեւի ձեւով յորձանքները և ծովածուկ ալիքները ուղնայտին եղջեր տակ փրկուելով կը յանգեցնէին շողեմաւուն ընթացքը վրդովելու...

Բայց երբեք չէր իրենց ստիպական ուղիւթեամբ շողեմաւն նեղուցին դուրս հանելով, իւր նախնի ընթացքին պէս դարձեալ սկսաւ սրարշաւ քաշել շողեմաւն...

Գրեթէ շողեմաւն 9-10 միոնի չափ պտոյտ ըրած էր... Օղբ թէ պէտքէն խիստ աղւորիկ, բայց հովը բաւական սաւաղանով օրրոցի պէս շողեմաւն չափէն աւելի սկսաւ թաւալիլ, նաւորդ ուղեւորիկներն իրաւունք ունէինք արտուել...

ընկալիցներ փախուտով մէջ միայն կը փնտռեն իրենց ազատութիւն... Իսկ մենք, աղաւտ երկիրների մէջ ապրող հայրենակիցներն ինչ կանենք... Երբ լրջօրէն խորհած ենք ազնոյ փիճակի դարձան տանելու համար...

բառնալու այն անաստ ծովուն և արեւոյ դէմ, գորս հովը ծովուն խորքէն կը հանէր... Ահա համայնութիւնը մեծ ուժգնութեամբ կը բաղկէր և ներհակ հովերէ միշտ պտոյտներ կը դոյալէին...

Շողեմաւն ստիպուեցաւ իւր գլուխը հովին դէմ ծուլ և պոռուտակին շրջանը ծանր առնուլ, որպէս զի կոհակայ զայրոյթը մեղմէ, բոլոր առաջատուները ծալքեր հաւքեր էին և դարձեալ շատ էին այս կողմածքն որ հովերէն կը սուլէին...

Գիշերը վրայ հասաւ լուսինն, որ իւր վերջին քառօրդը կը մտնէր, և իւր լոյսը հաղիւ կարողացաւ հորիզոնին մէջ թռչուլ... արեւելքէն խոշոր ամպերը կը ծաւալէին և արդէն երկինք մէկ մասն ալ ծածկուած էր...

Նաւուղիքն իւր գլխիւնային պատրաստութիւնները ամենայն մասամբ տեսնելով և իւր նաւուղիքեան տեղն անցնելով պարտ ու պատշաճն ի դործ դնել կը փութար...

Բայց երթալով փոթորիկն և արեւածութիւնը այնպէս կը սաստկանային որ զմեզ բաւական նեղելով սոսկալի ահաւորի մէջ կը թողնէին... Եւ Պոսիթոնն ևս բարկացայտ այնպէս հրամաններ կուտար...

ալեւաց կատաղագոյն կոհակներուն, որոնք գամփռ շան նման շողեմաւուն վրայ յարձակելով, անխնայ կտանէլ կը կտանէին զմեզ և շողեմաւն... Իսկ Տրիւսանի օտար հանդակը վեր ի վայր թաւալելու կը ձեղքեր զծովը, կուռելով նորա բռնութեանց դէմ...

դուրեւար և նորառակով որ օգնութիւն հասցունենք մեր Հայաստանցի թշուառ եղբայրներին, այլ այնպիսի մեծամիտ երազներով և ուղիւթեամբ որպէս թէ մենք պիտի կոչուինք Հայաստանի իշխան և կամ Արտաքին գործերի նախարար լինել...

Երբ մարտի և օգոստոսի միջև ընկած մեր ազատութիւն, ամեն զգացում փթեցնող մեր շահամոլութիւն կուրացուցած են մեր աչքեր որ չենք տեսներ մեր վիճակ, չենք տեսներ մեր հայրենակիցների թափած արիւնքները, չենք գտար, չենք դրդուիր արդար զայրոյթով, չենք խորհիր մի գարման տանիլ այս դժբախտութեան, չենք ուզեր օգնել երբ կը տեսնենք թէ ուրիշներ կը ջանան այդ նպատակով ընկերութիւններ կազմելու, այլ մինչեւ իսկ կը հակառակինք անոնց... Եւ այս վիճակի մէջ ինչ անուն պէտք է տալ մեզ հայրենասէր Հայերի երբ մենք ցոյց կը տանք թէ մեր աղիքներ պղնձէ կաղմուած են և մեր երանքների մէջ չխաղար բնաւ Հայ արիւնք... Մ. Բ.

այսի ոտհմանին մէջ «Լաֆօրս» ըսուած լեռանց բարձունքն օգնութեան նշան տուին մեզ...

Սակայն նաւուղիքն և իւր նաւաղը այս բոլոր գիշերն շողեմաւուն կամուրջին վրայ անցուցին... Երբ առաւու եղաւ, արեւը ամպերուն մէջէն իւր պղպտեն լուսովը գրէթէ կարող եղաւ թափանցել շողեմաւուն մէջ, Գնեալ մի քանի ուղեւորներս կարծես թէ նոր կեանք և յարուսթիւն առինք, տեսնելով որ ծովը իւր սովոր կերպարանքը առեր է... առ այս վատահեցանք մենք, թէ Տրիւսանը իւր յաջող պայմաններով զմեզ իւր նաւահանգիստն ի Մարտի և Սեպտեմբրի հասցնէ, իսկ մեր կարծիքն ի դերեւ ելնելով մէկ քանի բողբոջներ վերջը լայնատարած ծովը դարձեալ այնպէս փոթորիկուն և մրկալի ալեկոծութիւն մը կը հանէր, որ շողեմաւն ցնցելով այլ չէր կարող սա իւր ընթացքը սովոր կերպով առնուլ, և պտոյտները ծանրանալով յողնած մարդու մը նման յենարանի մը կրէնէլու յայտը կորոնէր...

Երբ տաղուկալի ծովանք քանի երթալով կը սաստկանար և հովմն ուժգին հընչելով շողեմաւուն խորատկամանը կը ջանար, նաւապետն արժանի համարեց որ Լաֆօրսի ափին մէջ խորխուր ձգեն մինչ ցնաղաղութիւն ալեկոծ ծովանաց, Բայց մրրիկն չհանգարտելով ամբողջ օրն և բոլոր գիշերը Լաֆօրսի ծովին մէջ մնացինք...

ԱՐԱՄ Յ. ԲՐՈՒՏԵԱՆ (Շաբաթակէլի) ՆԵԿԵՐԻՄԵՐ

Մեզ կը հաղորդեն թէ Ձէյթունի Հայերն շատ անտանելի վիճակի մէջ ինկած են այժմ. ցուրտն պատճառով թանկի հիւանդութիւնը տարածուել է իրենց մէջ, Կիլիկիայի մէջ այս տարի արեւոյ հացի թանկութեան պատճառով չեն կարող ուտեստ ճարել խեղճերն: Ձէյթունցիները գըլ-խաւոր բերքն եղող խաղողն ալ կար-կըստհար եղած է այս տարի: 6000 Հայեր Ձէյթունի լեռներն յետին թըշ-ուառութեան մէջ կը տառապին անտուն և անհաց: Մինչեւ այժմ իրենց զրկուած օգնութեան ամբողջ դու-մարն հաղիւ թէ 1500 ոսկու չափ եղած է որ շատ անշնան մի դումար է Ձէյթունցիները այժմեան անհրաժեշտ պէտքերին համեմատութեամբ:

—Այլ քանդակաւ Մեծ. Պ. Սա-հակ Նշանեան զրկած է խմբագրու-թեան 2 ֆր. Ձէյթունցիներին հա-մար նպատակ զոր յանձնեցինք տեղիս Պատ. Հոգարարութեան նախագահ Արթ. Տ. Սահակ քահանային:

Սղերդի Պեքանդ գիւղի Հայերի բռնաւթ վիճակը

Հետեւեալ բազմաստորագիր գրու-թիւնը ամիսներով ուշանայէ յետոյ հա-սած է մեզ ի հրատարակութիւն:

Սղերդու Պեքանդ գիւղի թշուա-ռութիւններն կը փութանք համա-ռօտ իմն Ձեզ նկարագրել, այն վըս-տահութեամբ որ պիտի հաճիք հը-րատարակութեամբ ի հրապարակ հա-նել թշուառութիւն մը՝ իրբեւ կեն-դանի պատկեր՝ Պեքանդի աւերակ լեռներուն վրայ նստած:

Պեքանդ. Սղերդէ 6 ժամ հեռա-ւորութեամբ գիւղ մ'է հարկւորնե-րայ, որ մեծամասնութիւնն Տաճիկ, երկրորդն Քլտանի (այսինքն Ասորի ցեղի մը պատկանող կաթողիկէներ), երրորդն Հայ և չորրորդն բուն Ասորի-րի. ընդ ամենի գրեթէ հազար ժո-ղովուրդէ բաղկացեալ բնիկներ են: Տեղացիք քանի որ գիւղացի են, բը-նականաբար մշակութեան կը հետե-ւին, գլխաւորաբար խաղող, ծխա-խոտ, բամբակ մշակելով, զորս երկիրն առատօրէն հայթայթելու մէկ բարիքն ունի գիւղիս ժողովրդեան: Յիրաւի՝ թէ եւ մեզ մօտակայ գիւ-ղացւոց դաշտերն ուրիշ տարիներ ա-ռատ կ'արգատու որէին ցորեանն, որ արդէն ամենուս ճոխութեան մէկ գանձն է, բայց արտառուաքին կը փութամք ձեզ յայտնել թէ այս տա-րի մարտի բուն կոտորածներէն այդ դաշտերն եւս զուրկ մնացած են ար-գատաւորութենէ, այնպէս որ նոյն-դին ցոյց կուտան մերկ անապատի մը տխուր պատկերը: Եւ ո՞վ է այս նա-յոգն. թշուառ Պեքանդցիքն է, որ իր լեռներու սարերէն աչքն տնկած իր գրացի գիւղերու գաղտնիքներուն վրայ, Յուսահատութիւն կը դռէ: Պեքանդցիքն, որ իւր ամէն տարուայ փոխանակութիւններէն զուրկ կը գտնէ այժմ զինքն, քանի որ արդէն ամբողջ

գիւղն լեռնաւոր լինելով մի միայն խա-ղողի, բամբակի և ծխախոտի մշա-կութեան լաւ կը յարմարի, որով մեք Պեքանդցիքս ալ սոյն մշակու-թեանց բարիքով կը կարողանանք քան-տարի փոխանակութեամբ ցորեն հա-մարել մօտակայ դաշտերու գիւղա-ցիներէն: Բայց ո՞չ այս տարի, զի սով կայ և սովը սոսկալի է:

Պիտի խօսիմք այժմ ծխախոտի վրայ, որ պատճառ եղած է մեզ երկ-րորդ սով մ'ալ առթելու: Տեղացիք տարուէ տարի ծխախոտի համար «էօ-չիւր» մը կուենան կառավարութեան յանձնելու, ինչպէս վերջի երեք տա-րիներուս մէջ ալ Ռէժիէ: Այժմ, այդ-երեք տարուայ էօչիւրն մեզնէ պա-հանջելու եկած է Գարեգին եպիս-կոպոս Սրբանձտեանցի եղբայրն Մի-քայէլ էֆէնտին որ Ռէժիէ միւտին է: Յաւալին այս է որ ամբողջ գիւ-ղացիքս այս տարի սովոյ պատճառա-ստիպեալ լինելով սուղ ցորենի փո-խանակութեամբ մեր ամբողջ ծխա-խոտն ալ վճարել, Ռէժիէ 3 տարուայ վճարելի էօչիւրի ծխախոտներով հանգերձ, վերջիչեալ Միքայէլ է-ֆէնտին երբ կը տեսնէ որ էօչիւրնե-րը ցորենի համար փոխանակուել են, դառն ժամանակիս մէջ 50 տնւոր գիւղացիներէ այնպիսի ծանր հատու-ցում մի կը պահանջէ որ երեւակայու-թենէ իսկ բոլորովին դուրս է (50 տնւոր ըսինք, որովհետեւ գիւղաց-ւոցս 100 տնէն 50ն միայն ծխախոտ կը մշակէ): Անխիղճ միւտին 3000 հօ-խա էօչիւրի փոխարէն 2600 Օսմ. իւ-րա տուգանք կը պահանջէ. յիշուի թէ եւ եղբայր է սա Սրբանձտեանցի, սակայն արեւակցութիւնն իսկ տար-բեր շաւիղներու մէջ կորսնէ իր սը-նունդն ու իր կեանքն: Ո՛հ, սար-ստովելի սովիս մէջ երբ 2600 ոսկույ հնչուն դրամոց տուգանքն մեր վրայ բեռցուած անտանք, բոլոր տներնիս պարպելով լեռներն ապաւինեցանք ըսելով. — Մերի հողի մը մնացել է վրանիս, այն ալ կուղէք առնուլ: Այսպէս մեր տուններն մնացին 4 օր իրբեւ բուրբու կացարան: Այդ 4 օր-ուայ մէջ Միքայէլն մեր Տէրտիրոջ տունն գիւղերեց, և երբ տեսաւ որ գիւղն պարապ է, տուններն պարապ, դրամ ու ծխախոտ չի, քաշուեցաւ հեռուցաւ: Նրա քաշուելէն վերջ՝ խը-րախուսեալ գիւղացիքս դարձանք ի հայրենի բունիկն:

Իսկ գալով տարւոյս ցորենի հունձին, արդէն յայտնեցինք ցաւ ի սիրտ թէ մարտին ոչինչ թողած է հերկուած արտօրայնորու հասկերէն: Պէտրիկ ամբողջ ապականեցաւ, Պաշ-մարտ և Խաղաւ և ուրիշ գաւառներ ալ նոյնպէս՝ կէսէն աւելի վնասուած են, իսկ միւս անջնաւ մնացած բա-ժիններն ալ՝ դեռ չը հասած հնձուած են ու հնձոց ժամանակն ալ վրայ հա-սած են Գօշարներու (Գօշարք) աւա-ղակութիւններն, աւարառութիւն-ներն: Սղերդի բոլոր գեղօրայք ցո-րենաղորդ՝ տարտիկի նեղութեան մէջ են, մէկ քիչ ցորենն 125 զրու-շով կը ծախուի ատո. այլ կրնաք ե-

րեւակայել թէ ո՛րքան ծանր է դըժ-բախտ գիւղացւոցս համար այդ ահա-գին դուժար՝ որ անգացւոցս քիչե-րուն մօտ հաղիւ թէ գոյութիւն ու-նի: Այն, ինչ փառաւոր պիտի լինի այն օրը՝ երբ եւրոպայեան հարազատ եղբայրներնիս գլխութեան ձեռքեր կարկառեն դէպի քաղցրիկ մեր աշ-խարհ, մեր ամենուս Մայր-հայրենիքն Հայաստան, և մեզ՝ դժբախտ սով-ւոցս մաշած սրտերուն մէջ՝ անհնցմով սերմանուին բոյժ և ուրախութիւն:

Մի քանի տող եւս՝ աւագակա-պեաներու մասին: Պաթմա-Պէկի յա-ջորդն եղաւ Չաթօ և Չաթօի յաջորդն է այժմ իւր որդին Պշար. Պաթմա-Պէկ և Չաթօ երկուքն ալ Քրդերու Քօշար ցեղին են պատկանող, արիւն-ռուշտ, արիւնկալի մարդիկ. չնք գիտեր թէ ինչ կուղեն տունել խեղճ Հայերէն. խեղճ գիւղացւոցս վրայ ալ կարողութիւն և պիտի մնացէր է որ իրենց բազուկներով կուղեն փորձել Հայսն ոյժը, սիրաւ և հողին: Բայց ահա անիկ իրենց մի ժառանգորդ ևս եղած է. Չաթօի բերդին մէջ՝ որչին մէջ՝ արեւմտ սնանող ձագ մ'եւս, որ դեռ նոր արքուն հասակն թեւակոխ-եալ՝ իր հօր կարմիր վերարկուն չու-ղեր վրայէն նետել. այդ է իրեն փառքը, չնք գիտեր, միայն սա կայ որ՝ հարստութեան զուտ տղերք մ'է աւագակութիւնն, պէտք է որ ձեռք զարնէ, պէտք է որ իր նպա-տակին հասնի: Սոսկալի ժամանակիս մէջ օձի նման թմբակութեան տրթըն-ցած՝ սկսեւ է շարժիլ դարձեալ, գէ-շութիւն կանէ. սարսափելի երկիւղ կը տիրէ Խաղաւու մէջ, ոչ ոք կարող է չըջակայքն պաշտել: Կառավարու-թեան գլխուորայ նոյն իսկ սոսկում աղղած են Պշար ու իր հրոսակաւորն: Նրա ճակատամարտին մէջ զոհ գնա-ցեր է հարկւարապետ մի, և միւս զին-ւորներն սկսեւ են փախչիլ՝ տեսնե-լով հարկւարապետին մահն: Երբ ար-խուր բաղդն ալ այս միջոցին կուգայ վրայ հասնել՝ կրնաք երեւակայել թէ ո՛րքան կը կրկնապատկի խեղճ գիւ-ղացւոցս արհաւիրք, քանի որ կառա-վարութեան գլխուորներ Քուրդ հրո-սակաւոր մի զարհուրեալ կը փախչին:

Կը տեսնէք թէ՛ մէկ տառապան-քը ո՛րքան տառապանք կը ծնեցնէ, թշուառութիւնը թշուառութիւն: Սովի պատճառաւ Ռէժիէ միւտի լեռնէն անպատճառ դրամ պահանջելն, սովի պատճառաւ աւագակութեանց եւս առաւել յառաջդիմելն, սովի պատճառաւ վերջապէս՝ Պըշեքիկի կալմերուն՝ Պէտարի ժողովրդոց և Տ. Սարգսի կրօնափոխութիւնն, Չարճը-լի ժողովրդոց և Տ. Մակարի, Պար-սըլի ժողովրդոց և Տէր տիրոջ, Ճը-նաղգարէ անդին մինչև Սինանու սոհ-մաններ՝ ամէնքն ալ կաթողիկութեան յարած են, զի Տիարաքիբուր գրա-մատէր Պ. Յովսէփ Սարի կաթողիկէ հրաւեր կը կարդայ թէ՛ ո՛րք կրօնա-փոխ լինի՝ ցորենի և սերմի պարէն պիտի ունենայ իրեն վարձք, և քա-հանայք՝ ամառան երկու ոսկի: Արդ, ուստի՞ է այդ Յովսէփի դրամատէ-

րութիւնն, ուստի՞ է որ այնքան ժո-ղովուրդ կերակրելու կարող կը լինի. եթէ հարցնելու լինիք, կը պատաս-խանեմք. — Հարկւարաւոր գիւղերու տէր մը կարող է ամեն ինչ անել. ա-ւարառութիւնն՝ կրկին կը բարդէ կո-ղտուտն ու ստացումը. կաշառն դատաւորաց աչքն կը կուրացնէ. ե-թէ այս վերջինն չլինէր՝ սովոյս ծանր պարագայից մէջ կարող էր ժողովուր-դէն հիմնայաւոր քանդել Յովսէփի ցորենագէջ համարանոցներն և հաց մատակարարել մանկտեաց և խոշ-տանդեալ կիներու ու ծնողաց:

Ըստ այսմ, մեք Պեքանդցիքս, թէ եւ խեղճ և ցաւալի վիճակի մէջ, պիտի չը փարանիմք սակայն վերջին ճիւղ մ'անկու. պիտի գնաւք մեր Հայաստանցի եղբայր կացարաններն այլ գաւառի մէջ, և եթէ հիւրընկա-լութիւն չը գտնեմք, այլ շունչ ի բե-րան՝ ճարահատեալ՝ ինչ ընենք... կաթողիկութեան... պիտի յարիմք... Ամբողջ գիւղով ուրիշ բանի չեմք սպասեմք՝ թէ ոչ հացի, օգնու-թեան կը կարօտիմք. տուէ՛ք մեզ հաց և Հայաստանցւոցս սիրտն պիտի մը-նայ դարձեալ Հայ, դարձեալ նախ-շուն, այն Հայաստանցւոյն որ արդէն իր ունեցած ժամանակ բնաւ չէ խը-նայեր իր հացն ալ, իր չորն ալ, պուկուրն ու կարագն, այլ ամենէն տուելի սիրտն ու հոգին, եկաւորաց, հիւրերու, իջեւանող ուղեւորաց, ա-ռանց խտրութեան սեռի և տեսակի, կրօնի և դաւանութեան: Օգնու թիւն, ուրիշ բանի չեմք կարօտիմք. օգնու-թիւն որ դիւրաւ այստեղ հասցնելու համար կարելի է գիմել նաեւ Սը-ղերդցի Փանոսեան եղբայր վաճա-ռատան. օգնութիւն յապահովու-թիւն տառապեալ հայկազանցն Պե-քանդու. այս է այժմ մեր միակ ա-զազան:

Ստորագրութիւններ
Պեքանդի գիւղացիներին
1887 յուլիս 11/23
Պեքանդ գիւղ ի սահման Սղերդու

ԿՐՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսոյս 19ին, Daily News աղա-տական օրոթերթումը հետեւեալ կը կարդամք: «Վերջերուս Հայոց ու-շադրութիւնը առհասարակ դրուած է Հայաստանի մէջ յայտնի կրօնափո-խան շարժումով: Դիւարէքիբի բը-նակիչներէն մեծ բազմութիւն համոզ-ուած են իւրեանց հին դաւանու-թեանը բարեմասնայ տեսլ և յարիչ չը-ռովմեակնութեան, ինչպէս կերեւի, կարծելով թէ կենցաղական առաւել պաշտպանութիւն պէտք է վայելին Աստորիայէն՝ Դաղդիայէն և Խաղա-լէն քան այլ պետութիւններէ: Այս հանգամանքները ի նկատի առնելով, զարմանալի չէ թէ Կ. Պոլսոյ Հայերը անձկութեամբ կը փափաղին որ Խրիմ-եան Արքեպիսկոպոսը, — որ Բէրլի-նայ դաշնագրութեան ժամանակումը Անգղիա այցելեց —, մէկ հովուական այցելութիւն անէ յուզեալ ժողովրդին: Սովստի արտօնութիւնը հարկաւոր էր, այլ սա իր հաւանութիւնը չոր-

— Զմիռնէն գրուած մի նամակ կը
լատմէ հետեւեալ դէպքն որ տեղի
ունեցեր է այնտեղ սեպտ. 29/11
օկտ. ին : Աւստրիական Լոյտ ընկե-
ութեան թղթատար շոգենաւը որ
երթեւեկէ Սամոս , Զէյմէ և էրի-
թերեան թերակղզուն միւս նաւամա-
ռոյցներն , երբ հասեր է Զմիռն վե-

ընդհանուր օր, նամակների պայուսակներն ցամաք հանած ժամանակ՝ ծրարաբար Բէթիի 4 պաշտօնակներ եկեր պահանջներ են որ այդ պայուսակները իրենց աչքի առջև բացուին: Նամակատան գործակալը մերժեց է, առարկելով թէ թղթատարութիւնը նուիրական մի բան է և թէ չէ կարելի քննութեան ենթարկել այդ պայուսակներ: Բէթիի գործակալը թիւնը պնդեց է իր պահանջի վրայ: Խնդիրը աւտորիտական հիւպատոսութեան ներկայանալով, հիւպատոսը որոշեց է որ այդ պայուսակներ պահուին աւտորիտական հիւպատոսարանին մէջ մինչեւ որ այդ նկատմամբ հրահանգ տրանայ Կ. Պօլսի գետնաշահութեան:

—Վտանգն հոկտ. 23ին կը հետադրեն հետեւեալը:

«Ռուսական գետնաշահութեան Պ. առ Նէլիսօֆ հրահանգ ընդունեց յայտարարել Բ. Դրան թէ Ռուսիան այլ եւս չէ կարող երկուր ժամանակ սպասել թիւրքի պարտքն եղող պատերազմական տուգանքի պայմանաժամանակը և դեռ անվճար մնացած գումարները վճարմանը: Այս յայտարարութիւն խորին տպաւորութիւն յառաջ բերած է Սուլթանի նախարարներին վրայ որոնք սեւէ գումար վճարելու անկարող դրութեան մէջ կը գտնուին:

—Սուէդի շրանցի չէղքացման և Հէրբիտեան կղզիների խնդիրը վերջացած լինելով Անգլիայի և Ֆրանսիայի մէջ, համաձայնութեան գիրքը ստորագրուած է երկու կողմէն երկու շաբթի օր: Սուէդի մասին համաձայնութեան պայմանները պիտի ենթարկուին թիւրքի և շահակից միւս պետութիւններին հաճութիւնը:

Հայրենասիրական հրատարակութիւններ

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուին հետեւեալ աժանագին վէպիկներն, որոնք Պետերբուրգ տրպագրուած են, յատկապէս հայ ժողովրդին մէջ անձնապաշտպանութեան և հայրենասիրութեան գաղափարներն տարածելու նպատակով:

1. Ուրիշի գերեզմանի վրայ առանց արտասուքի եմ լաց լինում: (Նիւթը առնուած է Հայերի կրած հարստահարութիւններէն Տաճկահայաստանի մէջ, վաշխառու հայ հարուստների և զարդաբարոյ ու բարբարոս գայլաճամբների ձեռքէն): Գինն է 20 սնդ:

2. Բուդապ անագակալետ: (Քրիստոնեայների հանդուստութեանը համար թիւրքի ստորագրած դաշնագիրներին մեռած տառեր լինելը ցոյց կուտայ: Կը նկարագրէ մի մահաւոր կանի գաղանթութեան զոհ եղած մի բուլղար ընտանիքի սրտաճմլիկ դուրթիւնը և վրիժառութեան համար գործնական միջոցներ ցոյց կուտայ):

20 սանթիմ:

3. Ժաննա տ'Արք—Գաղղիայի ազատող (Շատերն յայտնի է այս մանկամարդ հոլուտիստ, այս գիւղացի աղջկան հայրենասիրական եռանդը որով մի խումբ մարդիկ գլուխը ժողոված, հիւանդին յողթութիւններ տարաւ Անգլիացիներին դէմ երբ ասանք ամեն կողմէ ճնշած և նեղը ձգած էին Պարանասն):

15 սնդ:

4. Նեղա — Տառիս պատմածը (Նիւթը առնուած է թիւրքերի տիրապետութեան ժամանակ Պուլիարիտի մէջ Տէլիպաշեանին արած բարբարոսութիւններէն):

20 սնդ:

5. Դօնցօ — Բուդապ անագակալետի պատմածը (Հարստահարուած հայրենիքի վրէժն առնելու համար՝ կնոջ մանակցութեամբ կազմուած մի աւաղակային խմբի գործերն կը պատմէ):

20 սանթիմ:

Վերոգրեալ տետրակներն կը զրկուին իրենց առջև նշանակուած գիներով, փոստի ծախքը Արմենիայի խմբագրութեան վճարուելով: Ով որ 20 տետրակ գնէ մէկ անգամէն, այսինքն չորս օրինակ խրատնշիւր տետրակէն, 50ին 12 զեզ կաննք վերոգրեալ գներին վրայ, այսինքն կը ստանանք 20 տետրակին համար 3 ֆր. և 35 սանթիմ, փոխանակ 3 ֆր. և 80 սանթիմ:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չգրկուիր:

ԾԱՆՈԹ ԳԻՐԲԵՐ

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերն ուրոնք իրենց առջև նշանակուած գիներով կը զրկուին ուղղութիւններ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով: Ստակը կանխիկ չվճարուած գիրք չգրկուիր: Կարելի է ստակ զրկել մանուտ—փոստով կամ ֆրանսական նամակադրոշմներով (timbres-poste) նորնպէս և ամբիկեան տոյար Բըղթագրամով (1 տոյարը 5 ֆրանցի հաշուով):

1. ԲԱՅՅԻ—ԿԱՅՅԵՐ. Ա. Ե. Բ. հատորներ:

Աղգային վիպագիր Պրն. Բաֆֆիի գործերն մէջ առաջին տեղը կը գրուեն ԿԱՅՅԵՐԸ: Այս գիրք կը ծանօթացունէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ քաղաքների և հայերի դրութեան, վարքի և բարքի մասին: Նա ցոյց կը տայ այն ծրագիր որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործելու զանգեան: Մի խօսքով, թէ՛ իրր ազգային ընտիր վիպասանութիւն և թէ՛ իրր հայրենասիրական գործունէութեան վարդապետարան և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրք ամեն հայրենասէր Հայի տուն:

Գին Ա. հատորին 7 ֆր. Բ. հատորին 8 ֆր. և 50 սանթիմ: Երկու հատորներն միասին գնողին 15 ֆր.:

2. ԲԱՅՅԻ—ՓՈԽՆԶ. Ա. Ե. Բ. հատորներ (Ա. հատորը կը պարունակէ Բաֆֆիի ստանաւոր բանաստեղծութիւններն և Բ. հատորն իւր գրած մի քանի վէպերն): Երկու հատորներն միասին 10 ֆր. և 50 սանթիմ:

4. ԴԱՄԱՌ—ԲԱՌԻՊԱ. — ԲԱՆԱՍՏԵՂԻՍՏԻՓԻՆԵՆԵՐ. (Աղգային առաջնակարգ բանաստեղծ Ռ. Պատկանեանցի ազատաշունչ և հրահանգիչ բանաստեղծութիւններն կը պարունակէ, սկիզբն դրուած է հեղինակին պատկերը):

2 ֆր.

5. ԳԱՄԱՌ—ԲԱՌԻՊԱ.—ԱՅՍԱՏԵՐԻՆ. (Դամառ—Բաթիպաի «Բանաստեղծութիւններ»էն Ազատ երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած),

20 սանթիմ:

6. ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ — ՎԱՆԳՈՅԺ. (Ամեն Խրիմեան Սրբազանի գրած սրտաշարժ, խրատական և ազատաշունչ տետրակը 1876ի Վանի հրդեհին նկատմամբ):

70 սանթիմ:

7. Գ. ԱՐՈՎԱՆԵՅ — ՀԱՅՈՅ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. (Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է իմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ինչպէս սկսեց է իւր ազգ, որտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ինչպէս եկեր հասեր է մեր օրեր, որոնք եղած են իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառներ և այլն:

Գէորգ Արովեանց որ Տփլիսի Ներսիսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր և որ յանկարծ մի օր, չգիտցաւ ինչ կերպով, անյայտացած է, իւր աւանգած գտեսերի համառօտութիւնը գրի վրայ ամփոփած և թողած էր: Այդ «Համառօտութիւն Հայոց ազգի պատմութեան»ը որ մինչեւ այժմ երբորդ տպագրութեան արժանացած է, ի սկզբան կուտայ տեղեկութիւններ Հայաստանի հին աշխարհագրութեան վերաբերեալ և պատմութիւնն աղայնպիսի ոճով կանէ որ չներկայացունէր միայն թագաւորների կուսեր, այլ և կը պատկերացունէ հայ ժողովրդի վիճակը):

2 ֆր.

8. ԳԱՐԻԷԼ ԵՊ. ԱՅՎԱԶԱՆ — ՆԻԿՈԼ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (Պատմութիւնը գարձին Հայկազանց Լեհաստանի Ի կաթողիկոսութիւն):

1 ֆրանգ

9. ԳԱՐԻԷԼ ԵՊ. ԱՅՎԱԶԱՆԻ ԳՐԱԾ ԼՍԱՐԱՆ անուն հետեւեալ տետրակներն որոնք հօգեշահ պատմութիւններ և օգտակար տեղեկութիւններ կուտան, կը ծախուին խրատնշիւր չիւրը

35 սանթիմ

Ա. Պատմութիւն վարաց Մեծին Ներսէսի Հայրապետին մերոյ:

Բ. Եղիպատի հեռութիւնները:

10. Ա. ՏԼԲ ՅԱՆՈՒՐԱՆ — ՀԱՅՐԵՆԵՐԻՍՏՈՒԹԻՒՆ. (Պատկերազարդ ձեռնարկ աշխարհագրութեան):

2 ֆր.

11. ԵԶԵԿԻ ԲԶՆՅԱՆ ԵՐԶԵԿԵԼԵՅ — ՀԱՅՐԵՆԵՐԻՍՏԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԱՐԱՆ Հայ գործերի համար (Արժ. Տ. Եզնիկ թահնայն որ Հայկական ձայնագր-

ութեան ուսուցիչ է Տփլիսի Ներսիսեան վարժարանին, 172 երեսներէ բաղկացած այս երգարանի մէջ ժողոված և հրատարակած է աղգային 104 երգեր, անոնց եղանակներն ալ ձայնագրելով հայկական խաղերով):

2 ֆր. 80 սանթիմ)

ՀԱՅԱՐԱՊԱՌԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈԹԱԼԵԱՆԵ

==

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (Եւրոպայի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերայ արած խորհրդածութիւններով կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ Երեւանցի մի հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահաճառական կրօնը չընդունելու և իւր հայ նշանածի հաւատարմութեամբ համար),

50 սանթիմ:

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅԻ (Հայ գիւղացիների բուն վիճակը որ շատերին անծանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացունէ):

20 սանթիմ:

Գ. ՍԱՂԱՐԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած),

40 սնթիմ:

ԼԵՒՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Կիլիկիայի վերջին թագաւոր Լեւոն Լուսինեանի որ կը հանդիմանէ Փարսի Սէն-Տընի Կեղեկախեանց վանքին մէջ, չիքմին պատկերը կը գտնուի «Արմենիա»ի խմբագրատունը: Շիրմին վրայ կայ, տապանադիրէն դուս, և Լեւոն թագաւորի տրճանը:

Պատկերի գինն է 60 սանթիմ: Խմբագրութիւնն կը վճարէ փոստի ծախքը:

ՀԱՅՐ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶԳՈՒՄ

ՓՈՐԶԻ ԽՈՐԱԳՐԱՊԵՏ ՄԵԾ. Պրն. Արգար Յովհաննէսեանի կարգացած մի հրատարակական գաղափարութիւնն է Հայկական խնդրին նկատմամբ Թիֆլիսի Ժողովարանին մէջ 1879 թ. մայիսի 17ին: Կը ներկայացունէ Եւրոպացիների նկատողութիւնները Հայերի մասին և կը նկարագրէ Լուսինեանի Անգլո-Հայկական Մասնաժողովի արած միջինը 1878 յուլիսին, Հայկական խնդրին համար: Կը ծախուի «Արմենիա»ի խմբագրատունը: Գինն է 1 ֆր., փոստի ծախքը մեր վրայ:

ՏԵՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈԹԱԼԵԱՆԵ
Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵԻԼ
Հայրենի տպարան Մ. Փոքրոզպիւսի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.